

Балабін В. В.

<https://orcid.org/0000-0002-3988-2632>

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Лісовський В. М.

<https://orcid.org/0009-0001-6801-6434>

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВИЗНАЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПОНЯТЬ ТЕОРІЇ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

Стаття продовжує висвітлення наукової проблематики теорії військового перекладу (далі – ТВП), започатковане на сторінках цього видання у 2018 році. Метою статті є визначення нових спеціальних понять ТВП як подальший логічний розвиток наукової проблематики попередніх публікацій. Проаналізовано методологічні засади створення визначень для спеціальних термінів ТВП, специфіку військово-термінологічної діяльності, сучасний стан концептуального апарату ТВП, запропоновано дефініції для таких термінів/понять: цільова установка, адекватність, інформаційно-фактологічна точність, інваріантна інформація, предметно-логічна еквівалентність, комунікативно-функціональна тотожність. Теоретичною основою для формулювання визначень слугують методологічні підходи наукознавства, загальної логіки, нормативні вимоги національних і галузевих стандартів. Основним методом військово-термінологічної діяльності автори вважають концептуалізування практики перекладацького супроводу як процес усвідомлення й подальшого перетворення неструктурованих ідей, явищ чи емпіричного досвіду військового перекладача на чіткі, термінологічно визначені теоретичні та/або практичні концепти, конструкти, схеми, алгоритми, моделі шляхом виокремлення суттєвих ознак об'єкта, визначення його меж, дослідження зв'язків і властивостей з урахуванням специфіки лінгвістичного забезпечення військ. Цільова установка у військовому перекладі – це усвідомлена та закріплена практикою психолінгвістична вмотивованість, спрямованість і регуляторна здатність військового перекладача на досягнення адекватності перекладу незалежно від виду військового тексту. Адекватність у військовому перекладі – це рівноцінність іншомовного відтворення змісту й форми військового тексту та тотожність його комунікативного впливу на адресата. З позицій ТВП, основними параметрами адекватності є інформаційно-фактологічна точність, предметно-логічна еквівалентність і комунікативно-функціональна тотожність. У військовому перекладі саме адекватність перекладу є базовим граничним поняттям – перекладознавчою категорією, а поняття точність, еквівалентність і тотожність перекладу стають її визначальними параметрами. Адекватність як основа цільової установки у військовому перекладі також дозволяє оперативно оцінити його якість, що підтверджується багаторічним досвідом навчання військового перекладу і практичним досвідом перекладацького супроводу в Збройних Силах України.

Ключові слова: перекладознавство, військовий переклад, теорія військового перекладу, військово-термінологічна діяльність, цільова установка, адекватність.

Постановка проблеми. Автори продовжують аналіз наукової проблематики теорії військового перекладу (далі – ТВП), започаткований на сторінках цього видання у 2018 році [1–3]. Насамперед було оприлюднено результати дослідження загальнонаукових основ ТВП [1], зроблено висновок про необхідність закладення в основу ТВП загально-

теоретичних, мовознавчих і спеціальних перекладознавчих концептів і методів наукового дискурсу. Згодом обговорено на науковій конференції та опубліковано параметри військового тексту як об'єкта перекладу, сформульовано дефініцію для спеціального терміна ТВП «військовий текст» [2]. Зрештою, на суд наукової громадськості було

представлено проблемні аспекти формування й розвитку *спеціальних одиниць концептуального апарату ТВП*: розкрито структуру метамовних одиниць, представлено базовий перелік спеціальних термінів і понять військового перекладу, визначено завдання щодо створення, редагування та унормування дефініцій для цих термінів [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику теорії військового перекладу в Україні досліджували В. Балабін, П. Матюша, М. Білан, С. Янчук, Б. Дзісь, О. Юндіна, Л. Гончарук, Д. Василенко, О. Солодяк, О. Нікіфорова, В. Лісовський та ін. (посилання на основні праці цих авторів див. у монографії [4, с. 373–424]). Одним із головних показників якісного оцінювання стану й перспектив подальшого розвитку ТВП є ступінь теоретичного обґрунтування, визначення та унормування спеціальних одиниць її концептуального апарату, що системно (логічно, послідовно, однозначно, раціонально й несуперечливо) описують об'єкт – перекладацький супровід у системі лінгвістичного забезпечення військ. Це призводить до необхідності концептуалізації суб'єктивного емпіричного досвіду військових перекладачів через систему науково-методологічних засобів і, зокрема, за допомогою спеціальних термінів і понять ТВП.

Постановка завдання. Метою статті є визначення спеціальних понять ТВП як подальший логічний розвиток наукової проблематики попередньої публікації 2018 року [3], коли науковій спільноті було вперше представлено 67 спеціальних одиниць концептуального апарату ТВП, що потребували подальшого теоретичного опрацювання [3, с. 75–77].

Виклад основного матеріалу. Розглянемо методологічні засади створення спеціальних визначень ТВП, специфіку військово-термінологічної діяльності, сучасний стан концептуального апарату ТВП та запропонуємо нові дефініції для спеціальних термінів військового перекладу.

1. Методологічні засади створення спеціальних визначень. Теоретичною основою для формулювання визначень спеціальних термінів/понять ТВП слугують методологічні підходи, що рекомендовані в літературі з проблем методології наукознавства [5; 6], загальної логіки [7; 8], а також у національних і галузевих стандартах [9; 10].

У наукознавстві *методологічний підхід* – «це комплекс основних вихідних установок, включаючи певне початкове уявлення про досліджуваний об'єкт, а також обумовлені цими уявленнями стратегія, тактика і методи дослідження. Це принци-

пова методологічна орієнтація дослідника, точка зору, з якої розглядається об'єкт дослідження (спосіб визначення об'єкта), принципи і поняття, які керують загальною стратегією дослідження. Методологічний підхід є одним із головних компонентів парадигми і розглядається як «ансамбль» взаємозалежних наукових методів. Методологічний підхід містить у собі різноманітні взаємозалежні методи, певним чином пов'язані між собою, серед яких один або декілька є головними, а всі інші підпорядковані їм, залежні від них, мають допоміжний характер» [5, с. 184].

Для дослідження спеціальних понять ТВП будемо поєднувати такі види методологічних підходів:

– *системний* (розглядати зміст кожного поняття як унікальний і неповторний складний об'єкт/систему, як цілісну сукупність взаємопов'язаних елементів);

– *діяльнісний* (аналізувати спеціальне поняття/термін з позицій перекладацької діяльності як фундаментальної категорії ТВП, оцінювати його вплив на стратегію, тактику і технологію військового перекладу [4, с. 197–258]);

– *культурно-соціальний* (враховувати вплив лінгвокультурних явищ, соціального середовища, інституційних умов);

– *ситуаційний* (оцінювати вплив умов мирного/воєнного часу, особливостей дослідницької діяльності, конкретних обставин, що склалися).

До методологічних засад також віднесемо універсальну матрицю методологічних завдань будь-якої науки: збирання та узагальнення наукових фактів (*констатація*); пояснення зовнішніх взаємозв'язків спостережуваних явищ і процесів (*інтерпретація*); пояснення суті, внутрішніх взаємозв'язків спостережуваних явищ і процесів (*моделювання*); передбачення подальшого розвитку спостережуваних явищ і процесів (*прогнозування*); встановлення можливих форм і напрямків практичного застосування одержаних знань (*використання*) [6, с. 80–81].

Під час формулювання визначень для спеціальних понять ТВП необхідно керуватися такими загальними правилами [4, с. 105–106]:

1) визначення/дефініція має розкривати онтологічну (первинну, найголовнішу) сутність і специфіку терміна/поняття, його характерні ознаки, якості, особливості;

2) визначення/дефініція має забезпечити доступність сприймання та однозначність розуміння цього терміна/поняття;

3) визначення/дефініція має логічно й повно описувати спеціальний термін/поняття відомими

термінами перекладознавства, не спричиняти «хибне коло», бути системним, несуперечливим, максимально повним і водночас оптимально стислим і лаконічним;

4) не можна ігнорувати визначень/дефініцій, які були раніше опубліковані в наукових і реферативно-довідкових джерелах;

5) для навчально-методичних і практичних цілей бажано мати два типи визначень: коротке/згорнуте (містить мінімально необхідну кількість диференційних ознак і відповідає вимогам раціональної стислості) і повне/розгорнуте.

Поняття ми розуміємо як логіко-філософську категорію – «форму мислення, що є результатом узагальнення і виділення предметів деякого класу за загальними та специфічними для них ознаками» [7, с. 119], а *термін* – як визначено нижче для цілей військово-термінологічної діяльності.

Услід за Л. Симоненко, основними ознаками терміна вважаємо системність, наявність дефініції, тенденцію до однозначності в межах свого термінологічного поля (термінології певної галузі), стилістичну нейтральність, точність семантики, високу інформативність. Водночас, «ці ознаки реалізуються лише в межах терміносистем, за їх межами термін втрачає свої дефінітивні та системні характеристики – детермінологізується, тобто переходить у загальновживану лексику» [11].

2. Специфіка військово-термінологічної діяльності. Дослідження спеціальних одиниць концептуального апарату ТВП має враховувати особливості організації й проведення військово-термінологічної діяльності в Збройних Силах України, що визначені галузевим стандартом ВСТ 01.003.001 [10, с. 11–12].

Військово-термінологічна діяльність – це нормативно-кодифікуюча діяльність військового перекладача, що полягає у проведенні терміновтворчої, нормотворчої, термінографічної й лексикографічної роботи, пов'язаної з унормуванням, нормалізуванням, кодифікуванням і гармонізуванням військової термінології, підготовкою військових термінологічних стандартів, формуванням і підтриманням інформаційної бази даних стандартизованих військових термінів, а також укладанням глосаріїв і багатомовних військових словників різних типів.

Військова термінологія – це систематизована (упорядкована й структурована), застандартизована (унормована) та згармонізована (узгоджена на міжвідомчому або міждержавному рівнях) сукупність військових термінів.

Військовий термін – це слово, словосполучення або скорочення, що позначає предмет, явище, процес у сфері діяльності військ (сил) за ознаками номінативності, репрезентативності, однозначності, унормованості та семантико-стилістичної нейтральності. Військові терміни об'єднуються у *військові терміносистеми* – сукупності військо-

вих термінів і визначень, що пов'язані між собою логіко-семантичними зв'язками.

Військово-термінологічна діяльність включає терміновтворчу, нормотворчу, термінографічну й лексикографічну роботу. *Терміновтворча робота* спрямована на створення нових українських термінів-відповідників для іншомовних термінів. *Нормотворча робота* має на меті удосконалення, гармонізацію та верифікацію існуючих військових термінів і визначень шляхом редагування, уточнення, розширення або звуження закріплених за ними понять, проведення експертного оцінювання й рецензування існуючих військових терміносистем, опублікованих у форматі офіційних термінологічних стандартів, військових стандартів, словників, глосаріїв, додатків до підручників, монографій. *Термінографічна робота* полягає у створенні двомовних і багатомовних військово-спеціальних термінологічних словників і глосаріїв. *Лексикографічна робота* спрямована на укладання словників різних типів (перекладних – двомовних і багатомовних, тлумачних, алфавітних, тематичних, навчальних, неологізмів, сленгу, розмовників тощо), що передбачає дослідження й описування різних шарів української та іншомовної військової лексики з метою сприяння реалізації основних завдань ЛЗВ засобами друкованої та електронної лексикографічної продукції.

За вимогами стандарту, «головні зусилля нормотворчої роботи зосереджують на встановленні однозначної відповідності лексичного значення терміна позначеному ним поняттю, дотриманні принципів системності, раціональної стислості, верифікаційності, словотворчої (дериваційної) здатності, мовної правильності, цілісності терміносистеми» [10, с. 12].

3. Сучасний стан концептуального апарату ТВП. Під терміном/поняттям *концептуальний апарат ТВП* слід розуміти систему метамовних одиниць, що дозволяє розкрити специфіку службової діяльності військового перекладача та описати об'єкт – лінгвістичне забезпечення військ – у спеціальних категоріях, поняттях, концептах, конструктах, термінах і визначеннях [4, с. 437].

На сторінках цього наукового видання було проаналізовано загальну структуру і склад концептуального апарату ТВП станом на середину 2018 року [3, с. 73–74], представлено 67 спеціальних одиниць КА ТВП, що розкривають специфіку службової діяльності військового перекладача (*військовий переклад, об'єкт військового перекладу, предмет військового перекладу, вид військового перекладу, теорія військового перекладу* та ін.) [3, с. 75–76], більшість з яких не мали на той час унормованих дефініцій/визначень.

На сьогодні ситуація значно покращилася: маємо згаданий Військовий стандарт, який налічує 48 ключових слів – термінів і понять ТВП, що

мають нормативно закріплені визначення для використання в Міністерстві оборони і Збройних Силах України [10, с. 26]; опубліковано наукову монографію, яка містить додаток – *Глосарій концептуальних понять ТВП* на 152 одиниці [4, с. 425–452]. Усі вищезгадані 67 спеціальних термінів/понять ТВП отримали визначення/дефініції.

Водночас, продовжують існувати об'єктивні й суб'єктивні труднощі через вплив процесів міждисциплінарності, нормотворчості, галузевої й національної стандартизації, міжнародної гармонізації, зміни терміносистем, розгалуженість і ієрархічність зв'язків структурних одиниць, що підвищує вимоги до термінологічно-лексикографічної й спеціальної предметно-тематичної компетентності військових перекладачів, науковців-дослідників, науково-педагогічних працівників, які працюють над спеціальними одиницями концептуального апарату ТВП.

Не зникає потреба поточного унормування вже усталених термінів і визначень ТВП – уточнення ознак, конкретизації семантики, лінгвостилістичного вдосконалення й покращення (напр., сьогодні використовуємо термін/поняття *перекладацький супровід*, а не *перекладацьке супроводження*, який закріплений у військовому стандарті [10, с. 9]).

Існує постійне наукове завдання теоретичного опису й концептуалізування практики перекладацького супроводу, що ми розуміємо як процес усвідомлення й подальшого перетворення неструктурованих ідей, явищ чи емпіричного досвіду військового перекладача на чіткі, термінологічно визначені теоретичні та/або практичні концепти, конструкти, схеми, алгоритми, моделі шляхом виокремлення суттєвих ознак об'єкта, визначення його меж, дослідження зв'язків і властивостей.

Зрештою, потребують визначення нові спеціальні терміни/поняття ТВП, які розглянемо далі.

4. Визначення нових спеціальних понять ТВП.

До таких одиниць концептуального апарату відносимо терміни/поняття *цільова установка у військовому перекладі* і *адекватність у військовому перекладі*, які за своєю важливістю для завдань перекладацького супроводу можна віднести до категорій ТВП – гранично загальних спеціальних понять, що виражають найбільш істотні відносини в терміносистемі військового перекладу.

Під *установкою* розуміють «готовність до стереотипних дій в типових для даної особистості ситуації. Розрізняють смислові операційні та інші види установок» [12]. У теорії наукового пізнання слово *установка* використовують у спеціальних термінах *методологічна установка*, *теоретична установка*, *вихідна установка* [13]. У перекладознавстві використовують дещо синонімічні терміни/поняття – *установка перекладу* і *установка перекладача*.

За визначенням О. Селіванової, *установка перекладу* – це «головна регуляторна ланка перекладацької діяльності, що зумовлює мету та зміст роботи перекладача» [14, с. 753]. Установка перекладу визначає здійснення *буквального й вільного перекладу*. «Перший за рахунок буквальної точності форми та змісту, максимального копіювання порушує комунікативну релевантність оригіналу й перекладу, норму й узус мови перекладу, не передає художніх особливостей вихідного тексту. Другий руйнує адекватність змісту оригіналу й перекладу через додавання власної оцінки тексту, заміну певних фрагментів, компенсацію авторських недоліків для покращення стилю, змісту тощо» [14, с. 753]. Подібні види перекладацьких установок визначає І. Литвин [15, с. 127–131].

У ТВП використовуємо спеціальний термін *цільова установка у військовому перекладі*, під яким розуміємо усвідомлену та закріплену практикою психолінгвістичну вмотивованість, спрямованість і регуляторну здатність військового перекладача на досягнення адекватності перекладу незалежно від виду військового тексту. Основною дескриптивною ознакою терміна є перекладознавче поняття *адекватність перекладу*, досягнення якої становить надзавдання, кінцеву мету професійної діяльності кожного перекладача.

Адекватність у військовому перекладі – це рівноцінність іншомовного відтворення змісту й форми військового тексту, тотожність його комунікативного впливу на адресата. З позицій ТВП, переклад військового тексту є *адекватним*, якщо він відповідає, щонайменше, трьом параметрам: 1) інформаційно-фактологічній точності; 2) предметно-логічній еквівалентності; 3) комунікативно-функціональній тотожності.

Інформаційно-фактологічна точність – це об'єктивність, повнота і правильність передавання інваріантної інформації фактологічного характеру, що наявна у військовому тексті.

Предметно-логічна еквівалентність – це подібність, однаковість когнітивних смислів на лексичному й синтаксичному рівнях військового тексту.

Комунікативно-функціональна тотожність – це рівноцінність регуляторно-прагматичного впливу на адресата перекладеного військового тексту.

Під *інваріантною інформацією* у військовому перекладі традиційно прийнято розуміти ту частину повідомлення, що підлягає обов'язковому передаванню – цифри, дати, імена, власні назви тощо.

Таким чином, на відміну від існуючих в сучасному перекладознавстві поглядів на проблему розмежування понять *адекватність перекладу*, *еквівалентність перекладу*, *точність перекладу*, *тотожність перекладу*, *повноцінність перекладу*, у військовому перекладі саме *адекватність перекладу* є базовим граничним поняттям – перекладознавчою категорією, а поняття *точність*, *екві-*

валентність і тотожність перекладу стають її визначальними параметрами.

Адекватність як основа цільової установки у військовому перекладі також дозволяє оперативно оцінити його якість, що підтверджується багаторічним досвідом навчання військовому перекладу і практичним досвідом перекладацького супроводу в Збройних Силах України.

Запропоновані нові визначення для спеціальних термінів/понять ТВП є суб'єктивним баченням авторами проблематики виокремлення, описування та термінологічного визначення засадничих категорій військового перекладу за методом концептуалізування практики перекладацького супроводу – спеціальним методом ТВП, що являю собою процес усвідомлення й подальшого перетворення неструктурованих ідей, явищ чи емпіричного досвіду військового перекладача на чіткі, термінологічно визначені теоретичні та/або практичні концепти, конструкти, схеми, алгоритми, моделі шляхом виокремлення суттєвих ознак об'єкта, визначення його меж, дослідження зв'язків і властивостей з урахуванням специфіки лінгвістичного забезпечення військ. Автори не претендують на завершеність запропонованих визначень і готові до подальшого професійного обговорення й наукової дискусії.

Під час розроблення цієї статті автори використовували велику мовну модель Gemini Google [16] для пошуку джерел, узагальнення окремих елементів одержаної інформації та перекладу. Після використання цього інструменту автори ретельно перевірили інформацію, відредагували її та взяли на себе повну відповідальність за фінальний зміст цієї публікації.

Висновки. Одним із головних показників якісного оцінювання стану й перспектив подальшого розвитку ТВП є ступінь теоретичного обґрунтування, визначення та унормування спеціальних

одиниць її концептуального апарата, що системно (логічно, послідовно, однозначно, раціонально й несуперечливо) описують об'єкт – перекладацький супровід у системі лінгвістичного забезпечення військ. Дослідження проблемних аспектів формування, функціонування й розвитку метамови теорії військового перекладу дозволяє системно упорядковувати й унормувати спеціальні одиниці (поняття, терміни й визначення), послідовно розкрити зміст і концептуальну структуру цієї спеціальної теорії перекладознавства. Це призводить до необхідності концептуалізації суб'єктивного емпіричного досвіду військових перекладачів через систему науково-методологічних засобів і, зокрема, за допомогою спеціальних термінів і понять ТВП. На відміну від існуючих в сучасному перекладознавстві поглядів на проблему розмежування суміжних понять *адекватність перекладу, еквівалентність перекладу, точність перекладу, тотожність перекладу, повноцінність перекладу*, у військовому перекладі саме *адекватність перекладу* є базовим граничним поняттям – перекладознавчою категорією, а поняття *точність, еквівалентність і тотожність* перекладу стають її визначальними параметрами. Адекватність як основа цільової установки у військовому перекладі також дозволяє оперативно оцінити його якість, що підтверджується багаторічним досвідом навчання військовому перекладу і практичним досвідом перекладацького супроводу в Збройних Силах України.

Перспективи дослідження полягають в організації й проведенні заходів термінологічної (нормативно-кодифікаційної) діяльності в системі лінгвістичного забезпечення військ [10, с. 11–12] з метою стандартизування термінологічної системи «Теорія військового перекладу» за вимогами Національного стандарту України ДСТУ 3966:2009 [9].

Список літератури:

1. Балабін В.В. Загальнонаукові основи теорії військового перекладу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 29 (68), № 1, 2018. С. 85–89. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2018_29\(68\)_1_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2018_29(68)_1_19) (дата звернення: 22.07.2026).
2. Балабін В.В. Військовий текст як об'єкт перекладу. *Концептуальні проблеми розвитку філологічних наук у сучасному полікультурному просторі*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 21–22 вересня 2018 р.). Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2018. С. 48–51.
3. Балабін В.В. Спеціальні одиниці концептуального апарату теорії військового перекладу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 29 (68) № 2, 2018. С. 72–78. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/2_2018/16.pdf (дата звернення: 22.07.2026).
4. Балабін В.В. Теоретичні засади військового перекладу в Україні: Монографія. Київ: Логос, 2018. 492 с.
5. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_-TEXT/SENMK/OMND.pdf (дата звернення: 22.07.2026).
6. Гайдучок В.М., Затхей Б.І., Лінник М.К. Теорія і технологія наукових досліджень. Навч. посіб. Львів: Афіша, 2006. 232 с.

7. Конверський А.Є. Логіка. Підручник для студентів юридичних факультетів. 5-те вид. перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 320 с.
8. Юркевич О.М., Качурова С.В., Невельська-Гордєєва О.П. та ін. Логіка. Підручник / за заг. ред. О.Г. Данильїна. Харків: Право, 2022. 220 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/pidr_logika_2021.pdf (дата звернення: 22.07.2026).
9. Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять: Національний стандарт України ДСТУ 3966:2009. [На заміну ДСТУ 3966-2000; чинний від 2010-07-01]. Київ: Держспоживстандарт України, 2010. IV, 32 с. URL: https://zakon.isu.net.ua/sites/default/files/-normdocs/dstu_3966_2009.pdf (дата звернення: 22.07.2026).
10. Військовий стандарт 01.003.001 (Видання 1). Адміністративна діяльність. Лінгвістичне забезпечення військ (сил). Основні положення. Розробники: В.В. Балабін (керівник розробки), М.Б. Білан, Л.М. Гончарук, В.М. Лісовський та ін. Київ: Міністерство оборони України, 2018. 26 с. URL: https://lndc.knu.ua/uploads/n_46_70224820.pdf (дата звернення: 22.07.2026).
11. Симоненко Л.О. Термін. *Українська мова: Енциклопедія* / Редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова), Зяблюк М.П. та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М.П. Бажана, 2004. С. 682.
12. Установа. Словник із соціальної роботи. URL: <http://slovopedia.org.ua/98/53411/1037288.html> (дата звернення: 22.07.2026).
13. Наукове пізнання: специфіка, форми, методи, логіка та методологія. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13026/> (дата звернення: 22.07.2026).
14. Селіванова О.О. Установа перекладу. *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К, 2011. С. 753–754.
15. Литвин І.М. Перекладознавство. Науковий посібник. Черкаси: Видавництво Ю.А. Чабаненко, 2013. 288 с.
16. Велика мовна модель Gemini [Електронний ресурс] / розроб. Google. URL: <https://gemini.google.com> (дата звернення: 22. 07.2026).

Balabin V. V., Lisovskyi V. M. DEFINING SPECIALIZED CONCEPTS OF MILITARY TRANSLATION/INTERPRETING THEORY

The article continues the exploration of the scholarly issues of military translation/interpreting theory (hereinafter referred to as MTIT), initiated in this journal in 2018. The purpose of the article is to define new specialized concepts of MTIT as a further logical development of the scholarly issues addressed in previous publications. The study analyzes the methodological foundations for creating definitions of specialized MTIT terms, the specificity of military terminological activity, and the current state of the MTIT conceptual framework. It proposes definitions for the following terms and concepts: «teleological objective», «adequacy», «informational-factual accuracy», «invariant information», «subject-logical equivalence», and «communicative-functional identity». The methodological approaches of science studies, general logic, and the regulatory requirements of national and industry standards serve as the theoretical basis for formulating these definitions. The authors consider the conceptualization of the practice of translation/interpreting for the armed forces to be the primary method of military terminological activity. This acts as a process of comprehending and subsequently transforming the unstructured ideas, phenomena, or empirical experience of the military translator/interpreter into clear, terminologically defined theoretical and/or practical concepts, constructs, schemes, algorithms, and models by isolating the essential features of an object, defining its boundaries, and investigating its relations and properties, while taking into account the specificity of linguistic support for the military. The teleological objective in military translation/interpreting is a conscious and practice-reinforced psycholinguistic motivation, intentionality, focus, and regulatory capacity of the military translator/interpreter to achieve translation/interpreting adequacy, regardless of the military text type. Adequacy in military translation/interpreting is the equivalence of the foreign-language reproduction of the content and form of a military text and the identity of its communicative impact on the addressee. From the perspective of MTIT, the main parameters of adequacy are informational-factual accuracy, subject-logical equivalence, and communicative-functional identity. In military translation/interpreting, it is adequacy that serves as the fundamental boundary concept – a category of translation studies – while accuracy, equivalence, and identity become its defining parameters. As the foundation of the teleological objective, adequacy also allows for prompt assessment of military translation/interpreting quality, which is confirmed by years of experience in teaching military translation/interpreting and the practical experience of translation/interpreting for the Armed Forces of Ukraine.

Keywords: translation studies, military translation/interpreting, military translation/interpreting theory, military terminological activity, teleological objective, adequacy.

Дата першого надходження статті до видання: 22.07.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.08.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 09.10.2026